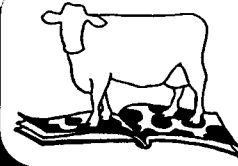

שונות ומשונות

פינת הלשון

בין פר ושור – ויתר בני המשפחה

עם שוורים והם שקטים ולא עושים בעיות, הכל לפי הגזע והטיפול בהם; יש לי נסיון אישי בנושא.

שור י 1. הזכר בבקר, פר מסרס; השור משמש במשק התקלאי לעבודות שדה ולהובלת משאות. 2. שם כולל למיני הבקר מן הסוג Bos. סימניו: קרניים נכונות הסוגות לצדדים ומתבוססות קקשת למעלה או לסנים; ראש גדול, זנב ארוך המסתים בציצת שערות. 3. שמו של אחד משנים-עשר המזלות בחלק הצפוני של גלגל-המזלות (Taurus). נראה בחרך בשמי הערב. [שור; שורים, שורי, שוריו, שוריהם] • שור-הבקר.

שור-הבקר (1/80)

1. שם למינים שנים של בקר-קר שהיו קמים בימי-קדם. 2. כני לשור אנדי שבשרו מקשה. לסי האגדה, לסעודה לצדיקים לעתיד לבוא.

כידוע בין שנים-עשר המזלות בחצי כדור הארץ הצפוני מכירים גם את מזל השור (בעברית). נדמה לי שכאן הכוונה היתה לפר תקין ולא לזכר מסורס (איזה מזל יש בזה?). עובדה שבמקור היווני העתיק נאמר tauros (אגב בארמית נקרא תורא, נשמע דומה ואולי ממקור לשוני משותף). מן ה-tauros נולד המונח הספרדי toro, שהוא פר עם... לכל דבר, חזק ועצבני, תוקפן וקטלני. בעוד בעברית של ימינו נוהגים לומר מלחמת-שוורים – הרי בכל השפות הלועזיות זה בפירוש מלחמת-פרים: Stierkampf, bullfight, corrida de toros וביוונית tauromakhia (מילה מורכבת מלחימה =tauros+makhe=פר), שמקובל גם ביתר השפות. קשה להתעלם מן הקשר שמתפתח עם הזמן בין הלשון המדוברת, כולל אמירות ופתגמים, לבין התרבות והפולקלור. אפשר למצוא כמה

זה דומה אך זה לא אותו דבר וכפי שנראה בהמשך, שימוש במונחים מקבילים בשפות זרות עוד מסבך את העניין. הנה מילון אבן שושן העברי מדייק בקובעו שהפר הוא הזכר בבקר, בן-בקר ובן-זוג לפרה, ובכלל זה עגל שבגר די צורכו כדי לשמש להרבעה. אמנם, שורותיים מתחת הסבר זה כבר נאמר, שפר בן-בקר הוא בסך הכל פר צעיר (עד גיל שלוש בערך), כלומר כזה שמסוגל לשרת פרה מתיחמת, אם משום היותו זכר יחיד בסביבה שבא לו, ואם מתוך הרגשת חובה לסייע במעגל הממשקי.

במילים אחרות, פר בן-בקר רוצה וגם יכול – ועוד פר-השור או שור-פר מכונה כזה בא בימים, אך בלילות מעדיף לנח.

פרי י 1. הזכר בבקר, בן-בקר, בן-זוג לפרה. עיל שבגר והוא מקשר להרבעה. 2. כני מליצי לנבזר ותוק-לפר. הפר; פרי... פרקס; פרים, פרי. פריהם] • פר בן-בקר, פר צעיר (עד גיל שלוש שנים בקרוב). • פר-השור, שור-פר, כני לפר, בן-זוג לפר וזן. • לשון-הפר. צמח – ראה פירוש לשון, לשון-הפר.

בהזדמנות זאת נזכיר שהמונחים פר – פרה – עגל מקובלים גם לגבי משפחות יונקים גדולים נוספים שבכלל אין להם שום קרבה לבקר, פרט להיותם גדולים ומרשימים, דוגמת פילים וגם לזיתנים ועוד שוכניים גדולים שהם יונקים (איך הם עושים את זה בהזדמנות אחרת). לעומת הפר האמיתי והחד-משמעי דלעיל הלוא השור הוא בעצם זכר של בקר, אבל מסורס. וכל כך למה לקחו ממנו את כח-הגברא – בסך הכל כדי למנוע ממנו להתפרע ולתקוף את כל מי שמנסה לטפל בו ולהעבירו בפרך, בהמת עבודה בשדה. בדרך כלל, די נוח לעבוד

Añ-chū'sá, n. [LL. from Gr. *anchousa*, the plant *alkanet*.] A genus of plants belonging to the natural order *Boraginacea*, with downy, spear-shaped leaves and clusters of small purple or reddish flowers. *Alkanet* is a well-known species.

bū' gloss, n. [Fr. *bugloss*; L. *buglossa, buglossus*; Gr. *buglossos, bugloss*, oxtongue: *bous*, an ox, and *glossa*, a tongue.] The popular name of a plant, *Anchusa officinalis*, used in dyeing and coloring, and of similar plants of different genera. The small wild *bugloss* is *Asperugo procumbens*, and the viper's *bugloss*, *Echium vulgare*. The Spanish *bugloss* is the *alkanet* or oxtongue.

al'ká-net, n. [Sp. *alcaneta, orcaneta*, dim. of *alcana, henna*.

1. A deep-red dye, made from the roots of *Alkanna tinctoria*, and other plants, as the *Anchusa officinalis*, of England, and *Luhospermum canescens*, commonly called puccoon, of America.

2. Any of the various plants from which the dye is obtained.

Al-kán'ná, n. [L.: Sp. *alcana*.] A genus of perennial herbs of the family *Boraginaceae*, found in Oriental and Mediterranean countries; including the dye-yielding *Alkanna tinctoria*.

דוגמאות "מלומדות" בקטעים המובאים כאן מתוך המילון העברי - החל מאיפיון שורי-הבר (2) כסעודה לצדיקים, אם וכאשר יזכו לה - ועד לאיתחוסם את השור בדישו, כלומר מי שטרח לדוש את הדגן לא צריך למנוע ממנו ללחך מעט כאן ושם מיבול מאמציו. רק שלא יגזימו, עדיין אפשר להוציא את המחסומים מן המחסן.

ועוד נמצא שימוש ושילוב שם הפר בהקשרים פיוטיים ממש. למשל לשון-הפר, צמח בר ממשפחת הזיפניים הגדל אצלנו בכל האזורים. המילון העברי מביא גם את שמו המדעי (לטיני/יווני), דבר שדחף אותי ללמוד הלאה עד היכן מגיעה לשון-הפר. הנה מה שדליתי מתוך מילון Webster הגדול: מדובר בצמח הידוע בשם *alkanet* הגזור מן הערבית *Alkanne*, היא *Henna* או חנה הידועה גם לנו.

• לשון-הפר, צמח-בר ממקשתת הזיפניים. בעל פרחים צבעוניים ועלים גדולים מקשים זיסים (*Anchusa*). גדל בכל חלקי הארץ. לשון-הפר

בקיץ שעבר טיילנו באי היווני פרתים, יופי כזה מצדיק ביקור נוסף. נופים נהדרים עם אנשים שקטים ונחמדים - ועתיקות מרשימות על כל צעד ושעל, ביניהן כאלה מלפני יותר משלושת אלפים שנה. בין היתר ראינו כתובת חצובה באבן ביוונית עתיקה

(אותיות בסגנון דורי [Doric] וצלמתי. בזמנו, שיטת הכתיבה היתה לסירוגין שורה מימין לשמאל ושורה משמאל לימין, וכן הלאה. כמובן שגם האותיות 'התהפכו'. הוסבר לנו ששיטת כתיבה זאת נקראת ביוונית בוסטרופדון: (לסובב) *strephein* + (שור) *boustrophedon*=*bous* כלומר, כתבו תוך שהסתובבו בסוף כל שורה כפי שנהוג היה בחריש עם השור. אפשר להתרשם מן המובא בצילום כאן.

